

**กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง**
**Learning Process and Knowledge Management for Human Resources
Development of Community Business Entrepreneurs in Ayutthaya and
Ang-Thong Provinces**

วันทนา เนาวัฒน์^{1*} ล้ายอง ปลั่งกลาง²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง และ 2) เพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งพัฒนานักวิจัยและชุมชนไปพร้อมกัน กลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมวิจัยคือ นักวิจัย ผู้นำและสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง รวม 8 กลุ่ม 32 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มผู้ผลิตเครื่องจักสาน การรวบรวมข้อมูลทำโดยการรวบรวมจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการศึกษาดูงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์อุปนัย

ผลจากการวิจัย พบว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้ ด้านทิศทางดำเนินงาน การวางแผน การตลาด การจัดการเรียนรู้ การบริหารสมาชิก การจัดการสินค้า และผลลัพธ์การดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่มีกระบวนการเรียนรู้ในระดับดี 5 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง 2 กลุ่ม และต้องปรับปรุง 1 กลุ่ม ส่วนการจัดการความรู้โดยภาพรวมพบว่า 1) การกำหนดความรู้เกิดจากการตัดสินใจผลิตเครื่องจักสานด้วยตนเองมากที่สุด 2) การสร้างและแสวงหาความรู้มาจากการนำความรู้เดิมมาปรับปรุงพัฒนาขึ้น โดยมีวิธีการสร้างความรู้จากสมาชิกกลุ่มเป็นหลัก 3) การใช้และพัฒนาความรู้ พบว่า เป็นการนำข้อมูลองค์ความรู้ที่ได้มาจากการสร้างและแสวงหามาปรึกษาและร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ 4) การกระจายความรู้พบว่าส่วนใหญ่เป็นการทำให้ดูแล้วให้ทำตามหรือการสาธิต 5) การเก็บรักษาความรู้พบว่า ส่วนใหญ่ผู้จักสานจดจำด้วยตนเอง

การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดำเนินการโดยมีการมีส่วนร่วมประกอบด้วยกิจกรรมการจัดประชุม สนทนากลุ่มเพื่อศึกษาข้อมูลบริบทกลุ่มธุรกิจชุมชน ศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ศึกษากระบวนการเรียนรู้ การจัดการความรู้ไปพร้อมๆ กัน เกิดเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ผ่านการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนตามความต้องการ ได้แก่ การจัดทำแผนธุรกิจ และการพัฒนารูปแบบเครื่องจักสาน โดยมีศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน คณะวิทยาการจัดการร่วมดำเนินการขับเคลื่อน มีการศึกษาดูงานในแหล่งจักสานที่มีชื่อเสียงในอำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี จัดสัมมนาสรุปผลการดำเนินงานสร้างเครือข่าย ผ่านการลงนามข้อตกลงร่วมมือกัน

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนรู้, การจัดการความรู้, พัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน

Abstract

This research aims 1) to study the learning process and knowledge management to lead to human resource development on the potential of community business entrepreneurs in Phranakhon Si Ayutthaya and Angthong and 2) to build a network to exchange business learning

^{1*} อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

of the community business entrepreneurs. This is a participatory action research aiming at developing researchers and communities along the way. The target audience is researchers, leaders and members of the community business group in PhraNakhon Si Ayutthaya and Anghong province including 8 groups of 32 persons by purposive sampling from the basketry manufacturer group. Data collection is done by gathering from documents, observation, interviews, group discussions, and technical visit study. Data were analyzed by content analysis and inductive analysis.

The results found that community business groups have a learning process. Operational direction, marketing planning, learning management member administration product management and operational results the overall level is moderate. The groups with good learning process were 5 groups at moderate level, 2 groups and 1 improvement group. But the overall knowledge management found that (1) knowledge creation was the most self-made woven basket making decision. (2) Creating and seeking knowledge comes from the use of knowledge to improve and develop. There is a way to create knowledge from group members. (3) The use and development of knowledge is the introduction of knowledge acquired from the creation and the quest to consult and jointly develop products to a large group of identity. (4) dissemination of knowledge It is found that most of them are made to follow and to follow or demo. (5) knowledge retention found that most handmade memorabilia manual.

The networking exchange of learning activities is conducted through participation with group discussion sessions for community business context information, study wicker products, study the learning process, and knowledge management at the same time. It occurs as an informal exchange network, through the training of potential in the community business entrepreneurs needs such as business plan and the development of wicker patterns by the business community center. The Faculty of Management Science joins the driving operation. There is a study by visiting in the famous basketry in PhanatNikhom, Chonburi Province, organize seminar on network performance through the signing of a cooperative agreement.

Keywords : Learning Process, Knowledge Management, Human Resources Development, Community Business Entrepreneurs

บทนำ

สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ที่ผ่านมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 นี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงและมีความเสี่ยงในระดับโลก โดยเฉพาะภาวะการณ์ผันผวนด้านเศรษฐกิจ พลังงาน ภูมิอากาศ ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งเชิงบวกและลบ ดังนั้นจึงมีการปรับทิศทางการบริหารจัดการประเทศภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริสไว้มาเป็นเวลานาน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ ที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิต ภาคเกษตร และการประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554) ซึ่งการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นได้หมายรวมถึงธุรกิจชุมชนด้วย อันเป็นจุดเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจภูมิภาคภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ เพื่อให้สามารถใช้โอกาสที่เกิดขึ้นและเพิ่มภูมิคุ้มกันของทุนที่มีอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม พร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ซึ่งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน สามารถจัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับ

เปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามนโยบายและมาตรการที่กำหนด รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับประเด็นที่สำคัญ และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาค ได้แก่ ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในชุมชน และผลักดันให้มีบทบาทในการค้าการลงทุนของประเทศ ปรับโครงสร้างภาคบริการให้มีศักยภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาภาคเกษตรบนฐานการเพิ่มผลิตภาพในการผลิต และยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมๆ กัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง เป็นจังหวัดในกลุ่มภาคกลางตอนบน ที่มีรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ธุรกิจชุมชนรายย่อยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นผู้ประกอบการ เช่น ขาดความรู้และทักษะ ด้านการตลาด ด้านจัดการลงทุน การจัดหาวัตถุดิบ โดยชี้ประเด็นว่ามีปัญหาจากปัจจัยด้านองค์ความรู้ การแสวงหาความรู้ หรือโดยรวมคือปัญหาการจัดการความรู้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2553) ปัญหาด้านการจัดการความรู้ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน พบว่าเกิดจากการตัดสินใจเลือกผลิตที่สำคัญที่สุดคือเลือกผลิตโดยไม่รู้ว่าจะเกิดปัญหาว่าผลิตไม่ทันความต้องการของตลาด มีจุดอ่อนคือวัตถุดิบขาดแคลน ราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ ด้านการเกิดเชื้อราและปัญหาฤดูกาล ปัญหาที่เกิดจากการสร้างและแสวงหาความรู้คือสมาชิกยังไม่สามารถผลิตเครื่องจักรได้ครบทุกขั้นตอน ขาดการสร้างความรู้และทักษะด้านการตลาด ความมีตลาดรองรับสม่ำเสมอจะทำให้สมาชิกกระตือรือร้นมากขึ้น และสามารถผลิตให้เกิดความชำนาญมากขึ้น มีความต้องการที่อยากให้มีหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งด้านการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประกอบการธุรกิจชุมชน ประธานกลุ่มมีภารกิจมาก ดูแลกลุ่มได้ไม่เต็มที่ และมีผลิตภัณฑ์เลียนแบบจากกลุ่มอื่นหรือจังหวัดอื่นในประเทศ

คณะผู้วิจัยมีพันธกิจด้านการวิจัยที่จะนำความรู้มาใช้ให้สอดคล้องกับบทบาทของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนสอนในคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ธุรกิจชุมชน แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของกลุ่มธุรกิจชุมชนและวิสาหกิจรายย่อยให้สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายร่วมกับศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในการพัฒนาและจัดการความรู้ให้พัฒนาก้าวหน้าต่อไป ดังนั้นจึงวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน คือกลุ่มธุรกิจจักสานเพื่อความสะดวกในการจัดการความรู้ และสามารถพัฒนาเป็นเครือข่ายกันและกันง่ายขึ้น งานวิจัยนี้มีความมุ่งหวังจะก่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ผ่านกระบวนการใช้ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกลุ่ม ซึ่งจะประกอบด้วย การกำหนดความต้องการความรู้ หากกระบวนการและวิธีการต่างๆ ในการที่จะเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ จนเกิดการรับรู้ เกิดความเข้าใจ และนำมาใช้ช่วยพัฒนาเครือข่าย พัฒนาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มของตนเอง และกลุ่มใหม่ๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันให้ก้าวหน้าไปด้วยกัน อันจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของชุมชนโดยรวมเพื่อใช้เป็นแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการประกอบการธุรกิจชุมชนเครื่องจักสานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทองต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง กับศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) คือกระบวนการบริหารการจัดการข้อมูลทำให้เกิดองค์ความรู้ในองค์กร โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรมาช่วยในการบริหารจัดการความรู้อย่างสมดุล เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ประสพการณ์ ได้อย่างเปิดเผยต่อเนื่อง ตรงไปตรงมา เพื่อการพัฒนาโดยรวมขององค์กร (พิเชษฐ์ บัญญัติ, 2549)

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ที่ หมายถึงเป็นการทำความเข้าใจในความหมายของข้อมูล สารสนเทศ รวมทั้งความรู้ก่อนที่จะเป็นข้อมูล ซึ่งก็คือข้อมูลดิบที่อยู่ในชีวิตประจำวันของบุคคลทั่วไป ผ่านกระบวนการรวบรวมให้เป็นข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาจัดระบบอย่างใดอย่างหนึ่งกลายเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าให้แก่คนกลุ่มต่างๆ ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติงานและอาจมีการถ่ายทอดออกมาให้ใช้กันต่อไปโดยอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เรื่อยๆ

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 4 ประการดังนี้ (ชุตินา เมฆวัน, 2549)

1. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) บุคคลหรือองค์การควรแสวงหาความรู้ที่มีประโยชน์ และมีผลต่อการดำเนินต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยการแสวงหารวบรวมความรู้จากแหล่งภายในองค์การ เช่นการให้ความรู้กับพนักงานโดยการสอนงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน ระบบพี่เลี้ยง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง หรือการลงมือปฏิบัติจริง รวมทั้งการดำเนินการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิบัติงาน การแสวงหาความรู้จากแหล่งภายนอกองค์การ ได้แก่การใช้มาตรฐานเปรียบเทียบกับองค์การอื่น การจ้างที่ปรึกษาการเปิดรับข่าวสารจากหลายสื่อ การรวบรวมข้อมูลจากลูกค้า/ผู้แข่งขัน เป็นต้น

2. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) เป็นการสร้างความรู้ที่เน้นสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล เช่น การถ่ายทอดความรู้จากการทำงานร่วมกัน การนำความรู้ที่องค์การมีอยู่ผนวกเข้ากับความรู้แต่ละบุคคล การสังเคราะห์ความรู้ที่มีอยู่เข้าด้วยกัน ความรู้ที่สมาชิกในองค์กรค้นพบแนวทางจากกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ได้เอง การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลอง และการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต เป็นต้น

3. การจัดเก็บและค้นคืนความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval) ได้แก่ การบันทึกเป็นฐานข้อมูล ลายลักษณ์อักษร การสร้างการจัดจำของแต่ละบุคคล โครงสร้างขององค์ความรู้ที่ควรเป็นระบบที่สามารถค้นหา และส่งมอบได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่นข้อเท็จจริงนโยบาย หรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่อยู่บนพื้นฐานจำเป็นของการเรียนรู้แต่ละชนิด โดยทำสมุดจัดเก็บรายชื่อ และทักษะผู้เชี่ยวชาญ เครือข่ายการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ในองค์การ

4. การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (Knowledge Transfer and Utilization) เป็นเรื่องเกี่ยวกับกลไกในการกระจายความรู้หรือการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็ว เพื่อถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เช่นด้วยการเขียนหรือการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การประชุมภายใน การสรุปข่าวสาร การสื่อสารภายในองค์การ (เช่นเครื่องเสียง สิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์) และการหมุนเวียนเปลี่ยนงานของพนักงาน การใช้ระบบพี่เลี้ยง เป็นต้น

ส่วนการถ่ายทอดความรู้โดยไม่ตั้งใจ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาจจะไม่รู้ตัว เป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการที่เกิดขึ้นในหน้าที่ที่ทำงานประจำอย่างไม่เป็นแบบแผน เช่น การหมุนเวียนงาน การมีประสบการณ์จากเรื่องที่เล่าสืบกันมา และคณะทำงานที่ทำงานร่วมกัน เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ

กระบวนการเรียนรู้

ปรัชญนันท์ นิลสุข (2545) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) หมายถึงวิธีการสร้างความรู้ของแต่ละคน อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพอารมณ์และสังคมของแต่ละคน โดยสิ่งที่ยังเรียนได้รับการถ่ายทอดจะมีระบบเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน เช่นการเรียนรู้ระดับลึกจะทำให้เข้าใจได้ละเอียด และระลึกถึงข้อมูลต่างๆ ได้มาก

ลำดับขั้นในกระบวนการเรียนรู้ (George, ม.ป.ป., ออนไลน์) กำหนดลำดับขั้นในกระบวนการเรียนรู้ไว้ 7 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. **ขั้นแรงจูงใจ (Motivation)** เมื่อใดก็ตามที่อินทรีย์เกิดความต้องการหรืออยู่ในภาวะที่ขาดสมดุลก็จะมีแรงขับ (Drive) หรือแรงจูงใจ (Motive) เกิดขึ้นผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเพื่อหา สิ่งที่ขาดไปนั้นมาให่ร่างกายอยู่ในภาวะที่พอดี แรงจูงใจมีผลให้แต่ละคนไวต่อการสัมผัสสิ่งเร้าแตกต่างกัน แรงจูงใจเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางและความเข้มของพฤติกรรมและเป็นสิ่งที่จำเป็นเบื้องต้น สำหรับการเรียนรู้

2. **ขั้นกำหนดเป้าประสงค์ (Goal)** เมื่อมีแรงจูงใจเกิดขึ้นแต่ละบุคคลก็จะกำหนดเป้าประสงค์ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ เป้าประสงค์จึงเป็นผลบันปลายที่อินทรีย์แสวงหา ซึ่งบางครั้งอาจจะชัดเจน บางครั้งอาจจะเลื่อนลอย บางครั้งอาจกำหนดขึ้น เพื่อสนองความต้องการทางสรีระ หรือบางครั้งเพื่อสนองความต้องการทางสังคม

3. **ขั้นเกิดความพร้อม (Readiness)** คนแต่ละคนมีขีดความสามารถที่จะรับและความต้องการพื้นฐานเพื่อที่จะเสาะแสวงหาความพอใจหรือหาสิ่งที่สนองความต้องการได้จำกัดและแตกต่างกันไปตามสภาพความพร้อมของแต่ละบุคคล เช่น เด็กทารกซึ่งมีความเจริญทางสรีระยังไม่มากก็จะไม่พร้อมที่จะเรียนรู้วิธีการหาอาหารด้วยตนเองได้ เด็กที่ร่างกายอ่อนแอ หรือมีความบกพร่องของอวัยวะบางส่วน ก็จะไม่พร้อมในการเล่นกีฬาบางอย่างได้ กล่าวได้ว่าสภาพความพร้อมในการเรียนของบุคคลนั้นจะต้องอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ หลายประการ อาทิเช่น ความเจริญเติบโตของโครงสร้างทางร่างกาย การจูงใจ ประสบการณ์ด้วย เป็นต้น เรื่องของความพร้อมนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะต้องมาก่อนที่จะเกิดการเรียนรู้

4. **ขั้นมีอุปสรรค (Obstacle)** อุปสรรคจะเป็นสิ่งขวางกั้นระหว่างพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจกับเป้าประสงค์ ถ้าหากไม่มีอุปสรรค หรือสิ่งกีดขวางก็จะไปถึงเป้าประสงค์ได้โดยง่าย สภาพการณ์เช่นนี้ ไม่ได้ช่วยให้เกิดความต้องการที่จะแก้ปัญหาและเรียนรู้ ตรงกันข้ามการที่ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายได้จะก่อให้เกิดความเครียดและจะเกิดความพยายามที่จะหาวิธีการแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

5. **ขั้นการตอบสนอง (Response)** เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจ มีเป้าประสงค์ เกิดความพร้อม และเผชิญกับอุปสรรคจะมีพฤติกรรมต่างๆ เกิดขึ้น พฤติกรรมนั้นอาจเริ่มด้วยการตัดสินใจ เกิดอาการตอบสนองที่เหมาะสมทดลองทำแล้วปรับปรุงแก้ไขการตอบสนองนั้นให้แก้ปัญหาได้ดีที่สุด ซึ่งแนวทางของการตอบสนองอาจมุ่งสู่เป้าประสงค์โดยตรงหรือโดยอ้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง

6. **ขั้นการเสริมแรง (Reinforcement)** การเสริมแรงหมายถึง การได้รางวัลหรือให้สิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดความพอใจ ซึ่งปกติผู้เรียนจะได้รับ หลังจากที่ตอบสนองแล้ว ตัวเสริมแรงไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของหรือวัตถุที่มองเห็นได้เสมอไป เพราะความสำเร็จ ความรู้ ความก้าวหน้า เป็นตัวเสริมแรงอยู่ในตัวแล้ว

7. **ขั้นการสรุปความเหมือน (Generalization)** หลังจากที่ผู้เรียนสามารถตอบสนองหรือหาวิธีการที่จะมุ่งสู่เป้าประสงค์ได้แล้ว ก็อาจจะประสงค์ใช้แก้ปัญหา หรือสถานการณ์ที่จะพบในอนาคตซึ่งแสดงว่า ผู้เรียนเกิดความสามารถที่จะสรุปความเหมือนระหว่างสถานการณ์การเรียนรู้ที่มีมาก่อน กับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เพิ่งพบใหม่ ซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของพฤติกรรมการเรียนรู้ให้กว้างขวางออกไป

สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ เป็นเรื่องขั้นตอนของการเกิดความรู้การรับรู้ในเรื่องต่างๆ ของแต่ละบุคคลซึ่งอาจมีความแตกต่างกัน และขึ้นอยู่กับระดับของความรู้อีกด้วย นักวิชาการได้เสนอแนวคิดว่าความรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างไรเป็นกระบวนการเริ่มจาก การมีแรงจูงใจ กำหนดวัตถุประสงค์ มีความพร้อม อุปสรรค การตอบสนอง การเสริมแรง และการสรุปความเหมือนซึ่งเป็นการขยายขอบเขตของพฤติกรรมการเรียนรู้

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กำหนดศิษย์ทัศนในปี 2556 ได้ว่า “พระนครศรีอยุธยาเป็นนครแห่งการท่องเที่ยวมรดกโลกทางวัฒนธรรม แหล่งอาหารที่มีคุณภาพ เป็นศูนย์กลางการค้าการลงทุนและอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด เมืองน่าอยู่ ประชาชนอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน” สถานการณ์ธุรกิจชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจุดแข็งคือการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การคมนาคมสะดวกรวดเร็ว และห่างจากเมืองหลวงกรุงเทพฯ เพียง 76 กิโลเมตรเท่านั้น มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากเป็นอันดับ 7 ของประเทศ ประกอบกับจังหวัดมี

ยุทธศาสตร์ที่จะรักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งใช้ศักยภาพของการเป็น ศูนย์กลางการคมนาคมให้เอื้อประโยชน์ต่อการค้าการลงทุน และอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับเป็นนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานด้านการเกษตร และพัฒนาชุมชน ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งให้กับ เกษตรกรรายย่อย ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การสร้างเครือข่ายวิสาหกิจของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้าง มูลค่าเพิ่มของตัวผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจในภูมิภาค จึงพบว่ากลุ่มสาขาธุรกิจชุมชนที่มีความโดดเด่นตามแนวคิดและนโยบายยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นคือ สาขาการท่องเที่ยว จากเนื่องจากสาขาท่องเที่ยวสามารถ เชื่อมโยงไปยังธุรกิจบริการอีกหลายสาขารวมถึงสาขาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกอีกด้วย ในจำนวนผลิตภัณฑ์ของฝากของที่ระลึกแม้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีอยู่อย่างมากหลายชนิด ทั้งประเภทอาหาร ของใช้ ของตกแต่งต่างๆ มากกว่า 500 รายการ ที่นับวันจะมีลักษณะของงานเป็นศิลปะประดิษฐ์ที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย มากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากได้รับการส่งเสริม แนะนำ อบรม ให้ความรู้ การจัดการความรู้ จากหน่วยงานต่างๆ อย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งมีส่วนช่วยสนับสนุนสาขาการท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมี สาขา (Sector) ในกลุ่มหัตถกรรมเป็นส่วนส่งเสริมที่สำคัญ ได้แก่ มิด เครื่องจักสาน งานเซรามิก ผ้าทอ และงานไม้ แกะสลัก เป็นต้น จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดเครือข่าย ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นที่ เป็นโซ่อุปกทานในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการและการค้าที่ประกอบด้วย ภาคการเกษตรคือเกษตรแปรรูป ภาคการค้า และบริการคือโรงแรมและภัตตาคาร และกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2555).

จังหวัดอ่างทอง

ในปี 2556 จังหวัดอ่างทองกำหนดวิสัยทัศน์ไว้คือ “อ่างทองเมืองน่าอยู่ แหล่งผลิตอาหารปลอดภัย” สถานการณ์ธุรกิจชุมชนจังหวัดอ่างทอง เนื่องจากจังหวัดอ่างทองเป็นแหล่งผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ หวายและ ผักตบชวาจำนวนมาก จนมีบรรจุในคำขวัญของจังหวัดตอนหนึ่งว่า “โด่งดังจักสาน” เพราะเป็นแหล่งผลิตภัณฑ์จัก สานหลากหลายรูปแบบ ทั้งประเทศเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือประกอบอาชีพ ของตกแต่งบ้าน ของใช้สุขภาพสตรีคือกระเป๋าแบบต่างๆ ที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ถึงปัจจุบันยังมีการนำเส้นพลาสติกมาสาน เป็นเครื่องใช้ที่ถือว่าเป็นอีกสายผลิตภัณฑ์หนึ่ง โดยมีการเพิ่มมูลค่าด้วยรูปดอกกุหลาบ หงษ์ โลหะ หรือผ้า อีกด้วย ซึ่งสามารถตอบสนองต่อตลาดได้เป็นอย่างดี การผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานมีกระจายอยู่ทุกอำเภอซึ่งได้แก่ อำเภอ โพธิ์ทอง อำเภอแสวงหา เน้นผลิตด้วยไม้ไผ่ อำเภอวิเศษชัยชาญ อำเภอแสวงหา อำเภอโพธิ์ทอง เน้นผลิตด้วยหวาย อำเภอเมือง อำเภอไชโย เน้นผลิตผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา อำเภอแสวงหา อำเภอไชโย อำเภอโพธิ์ทองเน้นผลิตผลิตภัณฑ์ จากเส้นพลาสติก นอกจากนี้ยังมีอุตสาหกรรมหัตถกรรมดอกไม้ประดิษฐ์ ที่อำเภอเมือง อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอวิเศษ ชัยชาญ และอำเภอไชโย ซึ่งเป็นดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา กระดาษสาชุบยางพารา ผ้าวีรนาเน่ ผ้าใยหิน และดิน ไทย มีผลิตผักและผลไม้ที่อำเภอเมือง และอำเภอแสวงหา

กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดอ่างทอง เกิดการเรียนรู้โดยได้รับการกระตุ้นจากโครงการวิจัย จึงเห็นความสำคัญของการเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เริ่มจากการจัดการ เครือข่ายโดยศูนย์แม่ข่ายธุรกิจชุมชนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จนสามารถสร้าง และพัฒนาสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนให้เกิดลักษณะสำคัญของการดำเนินการกลุ่มธุรกิจชุมชน และการ เป็นเครือข่ายระหว่างกลุ่มด้วยกันจนมีความสมบูรณ์ รวมถึงระบบการบริหารจัดการเครือข่ายการผลิต การตลาด การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และการเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูล โดย ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานในท้องถิ่นที่เข้ามาส่งเสริม มีกิจกรรมของที่หน่วยงานหรือองค์กรชุมชนจัดขึ้น กระบวนการที่นำไปสู่ความร่วมมือกับหน่วยงาน เช่น การประสานงานจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากกิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกิดความตระหนัก แก่สมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ให้ความสำคัญของการพัฒนาความรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เกิด การเรียนรู้ร่วมกัน มีการถ่ายทอดองค์ความรู้และข้อมูลของตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งกลุ่มผู้ประกอบการ ธุรกิจชุมชนนี้ร่วมได้เข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมที่คณะได้จัดขึ้น และยังมีองค์กรในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย

เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นๆ เกิดบรรยากาศที่เป็นพันธมิตรมีการแสดงความคิดเห็น สมาชิกกลุ่มเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และเกิดความสามัคคีมีแรงกระตุ้นที่จะร่วมกันพัฒนา กลุ่มธุรกิจชุมชนให้ก้าวหน้าต่อไป (สำนักงานจังหวัดอ่างทอง, 2554)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุตินา เมฆวัน (2549) ศึกษาการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้และปัญหาในการจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาโดยสรุป คือ

1. ด้านการจัดการความรู้ พบว่า การระบุมารู้ กลุ่มธุรกิจชุมชนส่วนมากตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง รองลงมาโดยการประชุมพูดคุยปรึกษาหารือกันในกลุ่มแล้วตัดสินใจ กระบวนการแสวงหาความรู้ แสวงหาจากการอบรมเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาโดยการศึกษาดูงาน และการนำความรู้เดิมมาปรับปรุง การใช้และพัฒนาความรู้ ส่วนมากเป็นการนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาจากการบวนการแสวงหาความรู้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม รองลงมาคือเป็นการนำความรู้และข้อมูลจากการแสวงหาปฏิบัติตาม และปรับปรุงหาความรู้เพิ่มเติม กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ใช้วิธีการสาธิตหรือทำให้ดูมากที่สุด รองลงมาคือใช้การบอกกล่าวและอบรม แจกเอกสาร/ข้อมูล/แผ่นพับ และกระบวนการเก็บรักษาจดจำความรู้ กลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งหมดเก็บจดจำผ่านตัวบุคคล รองลงมาเก็บจดจำจากชิ้นงาน และเก็บจดจำโดยการบันทึก

2. ด้านปัญหาการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชน พบว่า ปัญหาการเลือกและการตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ ส่วนมากปัญหาแรกคือ มีการเลือกและตัดสินใจผลิตโดยการขาดการวิเคราะห์ตลาดรองรับ รองลงมาคือปัญหาเลือกและตัดสินใจโดยการขาดการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการผลิต และขาดการวิเคราะห์เกี่ยวกับแหล่งที่มาของทุนหมุนเวียน ปัญหากระบวนการแสวงหาความรู้ พบว่า ส่วนมากกลุ่มขาดการแสวงหาความรู้และทักษะการผลิตที่เพียงพอ ทำให้ผลผลิตไม่มาตรฐาน ตลาดแคบไม่แน่นอน และได้ข้อมูลความรู้แล้วขาดความเข้าใจที่แท้จริงเป็นการผลิตแบบลองผิดลองถูก ปัญหาการใช้และพัฒนาความรู้ พบว่า ส่วนของผู้ทำงานกลุ่มไม่สามารถใช้และพัฒนาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีทักษะต่ำ รองลงมาคือสมาชิกขาดความเสียสละ ความสามัคคี ในการพัฒนาความรู้ของกลุ่มร่วมกัน และยังไม่สามารถใช้หรือพัฒนาความรู้ในกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน ปัญหากระบวนการถ่ายทอดความรู้ ส่วนมากกระบวนการถ่ายทอดที่ปฏิบัติอยู่ยังไม่สามารถทำให้สมาชิกจดจำและปฏิบัติได้ทุกคน และสมาชิกไม่ค่อยให้ความสนใจ และให้ความสำคัญในการรับการถ่ายทอดความรู้ ปัญหากระบวนการเก็บรักษาจดจำความรู้ พบว่า สมาชิกจดจำข้อมูลความรู้คลาดเคลื่อนเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือข้อมูลหาย ลบเลือน

ธงชัย พาบุ (2552) ศึกษาการจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1) สภาพการจัดการความรู้ของธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ประสบผลสำเร็จในกระบวนการจัดการธุรกิจ เป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีเป้าหมายเดียวกัน มีความต้องการเหมือนกัน สร้างเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ภายใต้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของชุมชน ผสมผสานกับความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีคุณภาพ สร้างความประทับใจแก่ลูกค้า การจัดการความรู้ของธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไม่ได้ดำเนินการอย่างชัดเจนในทุกขั้นตอน แต่ละกระบวนการมีการดำเนินงานไม่มีรูปแบบ ไม่มีลำดับขั้น เนื่องจากความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่เป็นความรู้โดยนัย (Tacit knowledge) ที่ฝังอยู่ในตัวคนเป็นทักษะ (Skill) ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสม เรียนรู้มาจากคนในครอบครัวและเครือข่าย การถ่ายโอนความรู้ที่เป็นทักษะไปสู่ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit knowledge) จึงมีอยู่น้อย ขั้นตอนการจัดการความรู้จัดกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) การกำหนดความรู้ การสร้างและการจัดการความรู้ ความรู้ขื่อนี้มาจากวัฒนธรรมภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของชุมชน อาศัยกระบวนการทางสังคม กระบวนการมีส่วนร่วม ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการและกิจกรรมที่ใช้เป็นการเล่าเรื่อง บอกต่อ สาธิต และฝึกปฏิบัติ และความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนมาให้ความรู้เพิ่มเติม 2) การจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการใช้ความรู้ เป็นทักษะที่ถูกถ่ายทอดสั่งสมมาจากครอบครัวและเครือข่ายฝังลึกในตัวคน การจัดเก็บในรูปแบบของความรู้ชัดเจนจึงมีน้อย ส่วนความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่มีการจัดเก็บในรูปแบบความรู้ที่ชัดเจน เช่น

เอกสารประกอบการฝึกอบรม เอกสารรายงานการศึกษาวิจัยของบุคคลภายนอกเอกสารมาตรฐาน และเอกสารเผยแพร่ มีการเผยแพร่ความรู้โดยอาศัยกระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม การกระบวนการมีส่วนร่วม ด้วยการเล่าเรื่อง บอกต่อ สนทนา ประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การสาธิต การตีตประกาศ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อในท้องถิ่น และการใช้ความรู้ในกระบวนการธุรกิจโดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การตลาดและการกระจายสินค้า ด้วยการเล่าเรื่อง บอกต่อ ฝึกอบรม สาธิต ทดลองปฏิบัติ การศึกษาดูงาน การร่วมแสดงสินค้าและจัดจำหน่าย และ 3) การวัดผลการจัดการความรู้ ดำเนินการในทุกขั้นตอนการผลิตโดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจของลูกค้า การสั่งซื้อซ้ำ ตรวจสอบจากบัญชีรายรับรายจ่ายบัญชีลูกค้า บัญชีการสั่งซื้อ สมุดบันทึก และรายงานการประชุม

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย

1) ปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ 1.1) ภาวะผู้นำ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถ สมาชิกเชื่อถือศรัทธา ให้ความเคารพเชื่อฟัง สามารถบริหารจัดการและนำกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ 1.2) คนในกลุ่มมีสมาชิกที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันมีความต้องการเหมือนกัน มีความรักความสามัคคี มีความมุ่งมั่นเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวในการรักษาวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และพัฒนาความรู้สมัยใหม่ให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นสามารถสร้างงานสร้างอาชีพ และรายได้ที่ยั่งยืน 1.3) วัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสร้างความภาคภูมิใจให้สมาชิกมีความเชื่อและศรัทธา ผู้นำ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมภูมิปัญญาและวิถีชีวิตให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ต้องการของลูกค้า และ 1.4) ภาพลักษณ์ตราสินค้า เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นที่รู้จักของลูกค้า และ 2) ปัจจัยรอง ได้แก่ 2.1) ความสัมพันธ์กับลูกค้า เป็นการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้กลับมาซื้อสินค้าอีก การจัดการประสบการณ์ลูกค้า เพื่อสร้างประสบการณ์ให้ลูกค้าให้เห็นคุณค่าของสินค้าและบริการ ทำให้เกิดการเรียนรู้จากลูกค้าแล้วนำไปสู่การพัฒนาการผลิต และการตลาด และ 2.2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งอินเทอร์เน็ต การสร้างเว็บไซต์ การดำเนินงานระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นช่องทางประชาสัมพันธ์ สินค้าและบริการ การตลาด และการกระจายสินค้าให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้คือ การจัดการความรู้ที่เหมาะสม เพื่อการศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของธุรกิจ ขั้นตอนการจัดการความรู้จัดกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) การกำหนดความรู้ การสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ 2) การจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่ความรู้หรือการกระจายความรู้ และการใช้ความรู้ 3) การวัดผลการจัดการความรู้ ดำเนินการในทุกขั้นตอนการผลิต สู่กระบวนการเรียนรู้ธุรกิจชุมชนในด้านต่างๆ อาทิ ทิศทางธุรกิจ การวางแผนดำเนินงาน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้ และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก การจัดการสินค้าและบริการ ผลลัพธ์การดำเนินงาน อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการความรู้ธุรกิจ ให้ได้ผลลัพธ์คือการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการบริหารจัดการ การผลิตและการตลาด การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ และปฐมภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสนทนากลุ่ม การศึกษานี้เจาะจงธุรกิจชุมชนกลุ่มเครื่องจักสานที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด หรือสำนักงานเกษตรจังหวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง ซึ่งเลือกแบบเจาะจงจากผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนเครื่องจักสานโดยการสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เลือกจากประชากรที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับสำนักงานเกษตรจังหวัด หรือขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น OTOP กับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง ที่เลือกแบบเจาะจงจากผู้ประกอบการผลิตเครื่องจักสาน 8 กลุ่มๆ ละ

3 คน, คือประธานและสมาชิกในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน, กลุ่มภาคีเครือข่าย นักวิชาการหรือหน่วยงาน สนับสนุนการจัดการความรู้แก่กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในพื้นที่ของกลุ่มธุรกิจชุมชน 8 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง 32 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) เพื่อนำข้อมูลไปสู่กระบวนการเรียนรู้และแนวทางการจัดการความรู้ รวมทั้งเห็นความต้องการและความพร้อมที่แท้จริงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านศักยภาพ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายหรือหน่วยงานสนับสนุนความรู้แก่กลุ่มธุรกิจชุมชน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้ จากหนังสือ เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และสร้างเครื่องมือการวิจัย แบ่งออกเป็น การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการกำหนดหัวข้อในการสนทนากลุ่ม กรณีการสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ การกำหนดความรู้ การสร้างความรู้ หรือการแสวงหาความรู้ การใช้และพัฒนาความรู้ การกระจายความรู้ การเก็บรักษาความรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนั้นนำไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านความครอบคลุมของเนื้อหา ก่อนทำการสัมภาษณ์กับผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน กลุ่มละ 3 คน 8 กลุ่ม และผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งหมด 32 คน และได้้นำผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์มาสรุปผลต่อไป รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ มี 5 ส่วน คือส่วนที่ 1 ประวัติกลุ่มซักถาม ส่วนที่ 2 สภาพการดำเนินงานทางธุรกิจและปัญหา ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าศึกษาดูงาน ส่วนที่ 4 ความพร้อมในการร่วมเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้ร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ ส่วนที่ 5 ความต้องการในการพัฒนาธุรกิจชุมชนและข้อเสนอแนะ และการสนทนากลุ่มแบ่งกลุ่มการเรียนรู้ สมาชิก 8 คน ประกอบด้วย 4 คำถาม คือ 1) กลุ่มมีประวัติความเป็นมาอย่างไร 2) กลุ่มมีการดำเนินกลุ่มอย่างไรบ้าง 3) กระบวนการจัดการความรู้ของผลิตภัณฑ์กลุ่มธุรกิจชุมชนอย่างไรบ้าง 4) เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำธุรกิจของกลุ่มธุรกิจชุมชนเป็นอย่างไร นำผลสรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทบทวนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับหน่วยงานภาคี เพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์ขึ้น และทำโครงการที่จะเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายร่วมกันระหว่างกลุ่มธุรกิจชุมชนทุกกลุ่มที่ร่วมวิจัยรวมทั้งนักวิจัยและหน่วยงานภาคี

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการถอดความรู้จากด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้เห็นภาพของการจัดการความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เกณฑ์การประเมินระดับกระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้ (บุญใจ ศรีสถิตยน์ราษฎร์, 2545) คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 มีกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับปรับปรุง คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 มีกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 มีกระบวนการเรียนรู้ในระดับดี

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ประกอบด้วย

1.1 กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ซึ่งทำการวิเคราะห์จากองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ การกำหนดทิศทางการทำงาน การวางแผนดำเนินงาน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก กระบวนการจัดการสินค้า และผลลัพธ์การดำเนินงาน ผลวิเคราะห์รายกลุ่ม 8 กลุ่ม มีดังนี้

1.1.1 กลุ่มตะกร้ากาหลง อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกและผลลัพธ์การดำเนินงาน อยู่ใน

ระดับดี ($\bar{X} = 3.00, 2.41, 2.50, 2.68$) ด้านการกำหนดทิศทางและการจัดการสินค้ามีกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.20, 2.33$) และมีการเรียนรู้ด้านการวางแผนในระดับ “ต้องปรับปรุง” ($\bar{X} = 1.62$) และเมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.39$)

1.1.2 กลุ่มตะกร้าหวายลายพิบูล อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่ามีระดับกระบวนการเรียนรู้ระดับดี ในด้านการกำหนดทิศทาง ($\bar{X} = 2.40$) การบริหารตลาด ($\bar{X} = 3.00$) การจัดการความรู้ ($\bar{X} = 2.80$) การจัดการสินค้า ($\bar{X} = 2.64$) และผลลัพธ์การดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.64$) โดยมีระดับการเรียนรู้ด้านการวางแผนในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.16$) และมีการบริหารสมาชิกอยู่ในระดับ “ต้องปรับปรุง” ($\bar{X} = 1.75$) ผลพิจารณาโดยรวมพบว่ามีกระบวนการเรียนรู้ในระดับดี ($\bar{X} = 2.49$)

1.1.3 กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านใหม่ อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีกระบวนการเรียนรู้ในระดับดีในด้านการกำหนดทิศทาง ($\bar{X} = 2.35$) การบริหารตลาด ($\bar{X} = 3.00$) การบริหารสมาชิก ($\bar{X} = 2.50$) และการจัดการสินค้า ($\bar{X} = 2.67$) ส่วนด้านการวางแผน ($\bar{X} = 2.00$) การจัดการความรู้และผลลัพธ์การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.33$ และ $\bar{X} = 2.06$)

1.1.4 กลุ่มพัฒนาไปโพธิ์อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีกระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการความรู้ในระดับดี ($\bar{X} = 2.42$) ด้านอื่นๆ นอกนั้นอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ผลโดยรวมอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ($\bar{X} = 1.57$)

1.1.5 กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง พบว่า กระบวนการเรียนรู้ในระดับดี 2 ด้านคือ การกำหนดทิศทาง และผลลัพธ์การดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.65$ และ $\bar{X} = 2.43$) ส่วนการบริหารตลาดอยู่ในระดับต้องปรับปรุง ($\bar{X} = 1.00$) และด้านที่อยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 2.11$) การจัดการความรู้ ($\bar{X} = 2.33$) การบริหารสมาชิก ($\bar{X} = 2.00$) และการจัดการสินค้า ($\bar{X} = 2.33$) ส่วนผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.12$)

1.1.6 กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านรี อำเภอมือง จังหวัดอ่างทอง พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งได้แก่ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 1.80$) การจัดการความรู้ ($\bar{X} = 1.75$) การบริหารสมาชิก ($\bar{X} = 1.75$) การจัดการสินค้า ($\bar{X} = 2.00$) และผลลัพธ์การดำเนินงาน ($\bar{X} = 1.86$) โดยมีด้านการกำหนดทิศทางอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.50$) และผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.86$)

1.1.7 กลุ่มสานศิลป์ บางเจ้าฉ่า อำเภوپุทธิทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่าด้านการวางแผน มีกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.24$) ด้านอื่นๆ นอกนั้นอยู่ในระดับดีทั้งหมด และผลโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.59$)

1.1.8 กลุ่มจักสานไม้ไผ่หมู่ 7 อำเภوپุทธิทอง จังหวัดอ่างทอง พบว่า มีกระบวนการเรียนรู้ ในระดับดี 4 ด้านคือ การกำหนดทิศทาง ($\bar{X} = 2.75$) การวางแผน ($\bar{X} = 3.00$) การบริหารตลาด ($\bar{X} = 3.00$) และผลลัพธ์การดำเนินงานอีก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ การจัดการความรู้ ($\bar{X} = 2.33$) การบริหารสมาชิก ($\bar{X} = 2.25$) และการจัดการสินค้า ($\bar{X} = 2.33$) ผลโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.57$)

1.2 การจัดการความรู้ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดความรู้ การสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ การใช้และพัฒนาความรู้ การกระจายความรู้ และการเก็บรักษาความรู้ พบว่า

1.2.1 การกำหนดความรู้ พิจารณาจากการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์จกสาน พบว่า ส่วนใหญ่ตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์จกสานด้วยตนเอง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 40.63 รองลงมา ตัดสินใจเพราะมีหน่วยงานมาให้คำแนะนำแล้วปรึกษาสมาชิกและตัดสินใจ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.24 วิธีการเลือกและตัดสินใจมากที่สุด คือ ทำการทดลองผลิตสามารถผลิตได้และขายได้ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.86 รองลงมา คือ เป็นเพราะเคยทำการผลิตมาก่อน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 อย่างไรก็ตามมีปัญหาที่เกิดจากการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่สำคัญที่สุดคือ เลือกโดยไม่รู้ว่าจะเกิดปัญหาผลิตไม่ทันความต้องการสั่งซื้อของตลาด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือไม่คิดว่าจะเกิดเชื้อราและปัญหาฤดูกาล จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 15.62

1.2.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่มีการสร้างความรู้โดยการนำความรู้เดิมมาปรับปรุงและพัฒนาขึ้น จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.13 รองลงมาคือสร้างจากการศึกษาดูงานจากกลุ่มธุรกิจอื่นๆ ในวิธีการสร้างความรู้ส่วนใหญ่จะอาศัยสมาชิกกลุ่มเป็นหลักคิดจำนวน 16 คน เป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือสมาชิกระดับผู้นำกลุ่มเป็นหลักในการสร้างความรู้และแสวงหาความรู้ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 40.63 ปัญหาที่เกิดจากการสร้างและแสวงหาความรู้โดยอาศัยสมาชิกกลุ่มเป็นหลักนั้นพบปัญหาที่สำคัญที่สุดคือสมาชิกยังไม่สามารถผลิตเครื่องจักรได้ครบทุกขั้นตอน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือขาดการสร้างและแสวงหาความรู้และทักษะด้านการตลาดที่เพียงพอ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.87 ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวมีข้อเสนอแนะที่มากที่สุดคือ ควรมีตลาดรองรับสม่ำเสมอจะทำให้สมาชิกกระตือรือร้นมากขึ้น และผลิตชำนาญขึ้น จำนวน 12 คน คิดเป็น ร้อยละ 37.50 รองลงมาคือควรมีหน่วยงานภาครัฐส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจำนวน 11 คน คิดเป็นคิดเป็นร้อยละ 34.38

1.2.3 การใช้และพัฒนาความรู้ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้และพัฒนาความรู้ โดยการนำข้อมูลองค์ความรู้ที่ได้มาจากการสร้างและแสวงหาความรู้ มาปรึกษาและร่วมกันพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบเฉพาะของกลุ่ม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือควรมีเงินทุนสนับสนุน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.12 ปัญหาที่เกิดจากการใช้และพัฒนาความรู้ พบว่ากลุ่มยังไม่สามารถใช้และพัฒนาความรู้ในกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมาคือกลุ่มยังไม่สามารถใช้และพัฒนาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวน 8 คน ร้อยละ 25.00 โดยให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวคือ ควรขอให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยพัฒนาความรู้จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 รองลงมาคือควรมีตลาดรองรับตลอดปีจำนวน 8 คน ร้อยละ 25.00

1.2.4 การกระจายความรู้ พบว่า มีกระบวนการกระจายความรู้โดยการทำให้ดูแล้วให้ทำตามหรือการสาธิต จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมาคือเป็นการพูดแนะนำบอกสอน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.13 ซึ่งกระบวนการกระจายความรู้ดังกล่าวมีวิธีการกระจายความรู้สู่สมาชิกคือผู้นำกลุ่มที่ชำนาญสอนแก่ผู้สนใจรายบุคคลจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือมีหน่วยงานอื่นมาให้การอบรมแก่สมาชิกจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ปัญหาที่เกิดจากการใช้วิธีการกระจายความรู้โดยการให้ผู้นำที่ชำนาญสอนให้ นั้นมีปัญหาคือสำคัญคือผู้รับการถ่ายทอดแล้วไม่ไปฝึกฝนต่อจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 34.38 รองลงมาคือสมาชิกที่มาฟังการสอนแล้วจำไม่ได้ทุกคนจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีข้อเสนอแนะในการกระจายความรู้ที่มากที่สุดคือควรมีทุนและค่าใช้จ่ายในการอบรมถ่ายทอดความรู้ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 40.62 รองลงมาคือควรมีหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้และติดตามผลงานอย่างต่อเนื่องจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.12

1.2.5 การเก็บรักษาความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้จักสานจดจำไว้ด้วยตนเองจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 53.12 รองลงมาคือเก็บตัวอย่างเครื่องจักสานที่เป็นต้นแบบไว้ศึกษาต่อไปจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 28.12 ส่วนปัญหาในการเก็บรักษาความรู้คือมีผู้สนใจการทำจักสานน้อยลงไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะเยาวชนจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 46.88 รองลงมาคือความรู้มีความคลาดเคลื่อนไปจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาคือ ควรมีการบันทึกข้อมูลไว้ในกลุ่มเพื่อให้สมาชิกและคนในชุมชนมาศึกษาและทดลองทำมากที่สุดจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาภาครัฐควรช่วยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.88

2. ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำธุรกิจของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง สรุปได้ดังต่อไปนี้

การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประกอบการธุรกิจชุมชน คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ SWOT ก่อนการสรุปประเด็นการสร้างเครือข่าย ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนที่ร่วมโครงการครั้งนี้ มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ไปในทิศทางเดียวกัน คือ มีจุดอ่อน วัตถุดิบขาดแคลน ราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ ประธานกลุ่มมีการกิจกรรมมาก ดูแลกลุ่มได้ไม่เต็มที่ ผลิตภัณฑ์มีปัญหาเชื้อรา จุดแข็งได้แก่ กลุ่มสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ได้สวยงาม มีมาตรฐาน และมีชื่อเสียง อุปสรรคได้แก่เรื่องของฤดูกาลที่ไม่สามารถผลิตได้ในฤดูฝนเพราะวัสดุแห้งช้า

มีความขึ้น และมีผลิตภัณฑ์เลียนแบบ ส่วนโอกาสพบว่า มีหน่วยงานสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาองค์ความรู้ด้านต่างๆ เป็นระยะ และจัดประชุมผู้ร่วมโครงการวิจัย เพื่อสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันสรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดประชุมผู้ร่วมโครงการวิจัย คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนจักสาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ อ่างทอง 8 กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม เป็นประธานกลุ่มละ 1 คน และสมาชิกกลุ่มละ 2 คน เป็นกลุ่มละ 3 คน รวม 24 คน ประชุมร่วมกับศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และ นักวิจัย เพื่อปรึกษา แลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับภาพรวมบริบทของการประกอบการธุรกิจชุมชนศึกษาผลิตภัณฑ์จักสาน แต่ละกลุ่ม ผลที่ได้ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน 8 กลุ่ม คือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่กลุ่ม ตะกร้ากาหลง อำเภอผักไห่, กลุ่มตะกร้าหวายลายพิศุล อำเภอเสนา, กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านใหม่, กลุ่มพัดสานใบโพธิ์ อำเภอบ้านแพรก จังหวัดอ่างทอง ได้แก่กลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านบางตาแผ่นดิน อำเภอเมือง, กลุ่มจักสานผักตบชวา อำเภอเมือง, บ้านริ้วกลุ่มสานศิลป์ บางเจ้าฉ่า, กลุ่มจักสานไม้ไผ่หมู่ 7 อำเภอโพธิ์ทอง ทราบสภาพปัจจุบันการ ดำเนินงานเครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนของทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง โดยพัฒนาชุมชน จังหวัดผ่านโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้ผู้ประกอบการโอท็อป (KBO : Knowledge – Based OTOP) ซึ่ง มีคณะกรรมการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐในแต่ละจังหวัดรวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นร่วมกันอบรม ความรู้ฝึกทักษะและประสบการณ์แก่กลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน ในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เทคโนโลยีการผลิต การตลาด บรรจุภัณฑ์ การทำแผนธุรกิจ เป็นต้น ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ผลที่ได้คือการที่ จะทำให้การสร้างเครือข่ายประสบความสำเร็จ มาจากความสำเร็จของผู้ประกอบการก่อน ซึ่งมักจะเกิดขึ้นจาก คุณลักษณะนิสัย ซื่อสัตย์สามารถในการคิดคำนวณและทักษะพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความสามารถในการ ประสานงานสมาชิก และมีแหล่งทุนสนับสนุน ทั้งนี้กลุ่มผู้ประกอบการมีความร่วมมือเป็นเครือข่ายกับผู้ประกอบการ ด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ และมีเครือข่ายกับพ่อค้าคนกลางอยู่บ้าง ลักษณะการเป็นเครือข่ายไม่มีรูปแบบแน่นอนไม่เป็น ระบบ คือเป็นเครือข่ายกันโดยบังเอิญ เช่น การพบปะกันในงานประชุม อบรม หรือออกร้านนิทรรศการต่างๆ โดย ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ และสถาบันการศึกษา

2.2 จัดอบรมความรู้ตามความต้องการของกลุ่มธุรกิจชุมชน 3 ครั้ง 3 เรื่อง คือ การจัดการตลาดของ ธุรกิจชุมชน การพัฒนาแผนธุรกิจชุมชน และการพัฒนารูปแบบเครื่องจักสานแบบต่าง ๆ ผลที่ได้คือการอบรมให้ กลุ่มสามารถทำแผนธุรกิจได้ ซึ่งแผนธุรกิจของกลุ่มจะเป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มสามารถสมัครเข้าคัดสรรผลิตภัณฑ์ได้ และ ใช้เป็นทิศทางในการบริหารกลุ่ม ที่ทำให้หน่วยงานสนับสนุนต่างๆ ให้การยอมรับ หรือใช้ในการขอจดทะเบียนเป็น วิสาหกิจชุมชน ซึ่งในระยะต่อไปจะทำให้กลุ่มได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนหรืออุปกรณ์ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ ชุมชนจากจังหวัดอ่างทอง คือกลุ่มจักสานผักตบชวาบางตาแผ่นดิน และกลุ่มจักสานตะกร้ากาหลง อำเภอผักไห่ ร่วมกันจัดอบรมความรู้การผลิตจักสานจากวัสดุ หวาย และผักตบชวาแก่ธุรกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านปากกราน ซึ่งเป็น กลุ่มในความดูแลของศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

2.3 แลกเปลี่ยนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนพระนครศรีอยุธยา เดินทาง ไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนการค้าธุรกิจทั้งด้านวัตถุดิบ ลวดลายจักสาน การตลาด การแก้ปัญหาเครื่องจัก สานและอื่นๆ ในกลุ่มผู้ร่วมโครงการในจังหวัดอ่างทองและเดินทางมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ที่กลุ่ม ชุมชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นเครือข่ายกันทั้ง 8 กลุ่ม และศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชน ร่วมกันเดินทางไป ศึกษาดูงาน ศูนย์เรียนรู้จักสานไม้ไผ่พนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ผลที่ได้คือการเกิดความร่วมมือเป็นเครือข่ายกันที่ เหนียวแน่นขึ้น ได้รับความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติม ด้านการตลาด และการบริหารจัดการจากศูนย์เรียนรู้จักสาน พนสนิมคม มาพัฒนาต่อยอดธุรกิจของเครือข่ายวิจัยครั้งนี้ในระดับสูง ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิด เห็นความสำคัญ ของการสร้างเครือข่าย ซึ่งการจัดการของเครือข่ายสามารถพัฒนาให้เกิดลักษณะสำคัญของการประกอบการธุรกิจ ชุมชน

2.4 จัดประชุมสัมมนาเพื่อสรุปแนวทางการรักษาความเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ยั่งยืน ที่ผู้ ร่วมประชุมประกอบด้วยผู้นำกลุ่มธุรกิจชุมชน 8 กลุ่ม ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และนักวิจัย ที่ประชุมสรุปให้มีการลงนามความตกลงร่วมกัน โดยมอบให้ศูนย์บ่มเพาะ

ธุรกิจชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานงานการดำเนินงานกิจกรรมร่วมกัน และกลุ่มธุรกิจชุมชนลงนามรับข้อมูลเอกสารไว้ใช้ในการพัฒนา กลุ่ม คณะวิทยาการจัดการนำข้อมูลจากวิจัยเผยแพร่ในเว็บไซต์ของคณะวิทยาการจัดการ ผู้วิจัยในชุมชนเป็นประธานเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนอยู่ด้วย มีการส่งเสริมในด้านการบริหารเครือข่าย รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่าย โดยเฉพาะในด้านเครือข่ายการตลาด เครือข่ายการเรียนรู้ ผ่านการจัดการฝึกอบรม เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับสมาชิกในกลุ่มและเครือข่ายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นผลประโยชน์ของกลุ่ม และเพื่อการสร้างความเป็นเครือข่ายที่มีความสมบูรณ์ขึ้นทั้งระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการด้วยกัน และกลุ่มกับภาครัฐในท้องถิ่น

สรุปและอภิปรายผล

1. จากการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน 8 กลุ่ม พบว่ามี 5 กลุ่มที่มีกระบวนการเรียนรู้ในระดับดี คือ กลุ่มจักสานตะกร้ากาหลง กลุ่มตะกร้าหวายลายพิบูล กลุ่มสานศิลป์ กลุ่มสตรีสหกรณ์บ้านใหม่และกลุ่มจักสานหมู่ 7 ซึ่งทั้ง 5 กลุ่มนี้มีกระบวนการเรียนรู้ ด้านทิศทางการดำเนินงานอยู่ในระดับดีทุกกลุ่ม จึงน่าจะแสดงได้ว่า กลุ่มธุรกิจชุมชนจักสาน ดังกล่าวมีกระบวนการเรียนรู้ดี เนื่องจากในการบริหารงานของกลุ่ม มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานชัดเจน และเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการทุนและผลประโยชน์ที่เป็นธรรม รวมถึงมีความร่วมมือกับชุมชนเมื่อมีกิจกรรมต่างๆ และความมีจริยธรรมของสมาชิก นอกจากนี้ ยังพบว่าทั้ง 5 กลุ่มข้างต้นมีการบริหารการตลาดอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มธุรกิจชุมชน มีการติดตามข้อมูลข่าวสารของตลาด และมีลูกค้าเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา เมฆวัน (2549) พบว่าธุรกิจชุมชนที่ศึกษามีการดำเนินการด้านการตลาด เป็นผลดีส่งผลให้ภาพรวมการประกอบการอยู่ในระดับสูงด้วย

ส่วนอีก 3 กลุ่มที่เหลือมีกระบวนการเรียนรู้ในระดับปานกลาง 2 กลุ่มคือ บางตาแผ่น และกลุ่มบ้านริ โดยทั้ง 2 กลุ่มมีปัญหาด้านการวางแผนดำเนินงานที่ไม่ชัดเจน ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างสมาชิก ทำการผลิตและจำหน่ายเมื่อผู้สั่งซื้อเข้ามาไม่ได้จัดเตรียมการวางแผนไว้ล่วงหน้า จึงพอสรุปได้ว่ากลุ่มธุรกิจที่ขาดการวางแผนดำเนินงานที่ดีจะส่งผลให้ภาพรวมการทำธุรกิจไม่ประสบผลดีเท่าที่ควร และมีกลุ่มพัฒนาไปโพธิ์ อำเภอบ้านแพรง ที่มีผลการศึกษาระบบการเรียนรู้ในระดับต้องปรับปรุง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มนี้มีสมาชิกไม่มากนักและเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่เพียง 3 ปี จึงมีกระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต้องปรับปรุงดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของปรีชญนันท์ นิลสุข (2545) ที่กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้ เป็นวิธีการสร้างความรู้ของแต่ละคน อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ

2. ผลการศึกษาระบบการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนพบว่า

2.1 มีการกำหนดความรู้ ด้วยการตัดสินใจผลิตจักสานด้วยตนเองมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าตนเองมีความสามารถในการผลิตที่เรียนรู้มาจากบรรพบุรุษ จึงตัดสินใจเลือกผลิตเครื่องจักสานด้วยตนเอง รองลงมาเป็นเพราะมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนทุกตำบล จึงเป็นส่วนที่ทำให้กลุ่มตัดสินใจเลือกผลิตจักสาน เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ซึ่งเครื่องจักสานที่ผลิตจะแตกต่างกันตามวัสดุที่ใช้ผลิต โดยในงานวิจัยนี้ใน 8 กลุ่ม ผลิตจักสานจากวัสดุ ทั้งจากไม้ไผ่ หวาย และผักตบชวา สอดคล้องกับแนวคิดของ Marier, (2002) ระบุว่าการระบุดึงความรู้หมายถึงการระบุดึงความต้องการหรือการกำหนดความต้องการความรู้

2.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ พบว่า ส่วนใหญ่มีการสร้างความรู้โดยการนำความรู้เดิมมาปรับปรุงและพัฒนาขึ้นมากที่สุด ซึ่งเป็นลักษณะโดยทั่วไปในชุมชนสังคมไทย ที่มีการผลิตเครื่องใช้ในการดำรงชีพจากวัสดุธรรมชาติมาช้านาน ดังนั้นชุมชนจึงมีความรู้เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้การสร้างความรู้ส่วนใหญ่จึงมาจากการนำความรู้เดิมมาต่อยอดพัฒนาให้ก้าวหน้าตามสมัยนิยมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดได้ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา เมฆวัน (2549) พบว่ากระบวนการแสวงหาความรู้ แสวงหาจากการอบรมเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาโดยการศึกษาดูงานและการนำความรู้เดิมมาปรับปรุง

2.3 การใช้และพัฒนาความรู้ พบว่ากลุ่มธุรกิจส่วนใหญ่มีการใช้และพัฒนาความรู้โดยการนำข้อมูลองค์ความรู้ที่ได้มาจากการสร้างและแสวงหามาปรึกษาและร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นรูปแบบเฉพาะของกลุ่ม รองลงมาเป็นการนำคำแนะนำจากลูกค้ามาปรึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งน่าจะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ให้ก้าวหน้าได้ หากได้มีการปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทั้งในกลุ่มเดียวกันและกลุ่มอื่นๆ และอาจเป็นเพราะว่าเครื่องจักรสานเป็นวิถีชีวิตชุมชนมาเป็นเวลาช้านาน กลมกลืนกับความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ โดยเฉพาะการผลิตเครื่องมือทางการเกษตรจึงสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของใช้และประดับตกแต่งทั้งสถานที่และร่างกายได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของชูดิมา เมฆวัน (2549) พบว่าการใช้และพัฒนาความรู้ ส่วนมากเป็นการนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาจากระบวนการแสวงหาความรู้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม รองลงมาคือเป็นการนำความรู้และข้อมูลจากการแสวงหาปฏิบัติตาม และปรับปรุงหาความรู้เพิ่มเติม

2.4 ด้านกระบวนการกระจายความรู้ พบว่ามีวิธีการกระจายความรู้สู่สมาชิกและผู้สนใจในชุมชน โดยการสอนเป็นรายบุคคลมากที่สุด รองลงมาเป็นการกระจายความรู้ที่เกิดจากหน่วยงานอื่นมาจัดอบรมให้แก่สมาชิกและคนในชุมชน แสดงว่าความรู้เกี่ยวกับการจักสาน และการทำธุรกิจจักสาน มีการกระจายความรู้ทั้งจากกลุ่มธุรกิจโดยตรงและจากหน่วยงานอื่นๆ โดยเฉพาะภาครัฐที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุน จึงทำให้มีการกระจายความรู้อย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากมีการทำเครื่องจักสานทั่วทุกจังหวัดของประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย พานู (2552) พบว่าการกระจายความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นการกระจายโดยอาศัยคนเป็นเครื่องมือ ซึ่งคนหมายถึง ผู้นำ กระบวนการ และสมาชิกรวมทั้งวิทยากรภูมิปัญญา ด้วยการอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมกระจายความรู้ผ่านสมาชิกในกลุ่มและเครือข่ายไปสู่บุตรหลานตลอดจนผู้สนใจอื่นๆ

2.5 การเก็บรักษาความรู้ พบว่าเป็นการจดจำขั้นตอนการผลิตเครื่องจักสานด้วยตัวผู้ผลิตเองเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นการเก็บรักษาความรู้ โดยการเก็บตัวอย่างเครื่องจักสานไว้เป็นต้นแบบ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเครื่องจักสานที่เป็นกลุ่มวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้สูงอายุ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีปัญหาด้านการบันทึกความรู้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือในรูปแบบเอกสาร จึงเป็นการเก็บรักษาความรู้อยู่กับตนเองหรือที่เรียกว่าความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit knowledge) สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย พานู (2552) พบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนมักจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคล และมีบางส่วนที่เก็บไว้ในสื่อชนิดต่าง ๆ ด้วย และความรู้ที่จัดเก็บได้แก่ การวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ การบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์

3. สรุปความเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ยั่งยืน ประกอบด้วยผู้นำกลุ่มธุรกิจชุมชน 8 กลุ่ม ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจชุมชนคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้มีการลงนามความตกลงร่วมกัน มีประธานเครือข่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนของแต่ละจังหวัด ดำเนินการให้มีการส่งเสริมในด้านการบริหารเครือข่าย พัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่าย ด้านเครือข่ายการตลาด เครือข่ายการเรียนรู้ ผ่านการจัดการฝึกอบรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้กับสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นผลประโยชน์ของกลุ่ม เพื่อการสร้างความเป็นเครือข่ายที่มีความสมบูรณ์ขึ้นทั้งระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการด้วยกัน และกลุ่มกับภาครัฐในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการศึกษาของกลุ่มธุรกิจชุมชนจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง ครั้งที่พบว่าธุรกิจชุมชนมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกลุ่มของตน ด้านความรู้ไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร และการเก็บรักษาความรู้ ขาดรูปแบบและระบบที่เหมาะสม จึงควรมีหน่วยงานทางวิชาการ เช่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง เข้ามาช่วยเหลือและพัฒนา การจัดการความรู้ กระตุ้นให้ธุรกิจชุมชนได้เห็นความสำคัญ ร่วมกันถ่ายทอดกระจายความรู้ และเก็บรักษาความรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ความร่วมมือของกลุ่มร่วมโครงการวิจัยในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ พบว่า ผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชน มีความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่โครงการวิจัยนี้จัดขึ้น ทั้งจากการประชุม การอบรม

การศึกษาดูงาน เป็นอย่างดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรจัดกิจกรรมที่ต้องการพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชนเป็นประจำทุกปี จัดเป็นช่วงเวลาไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน จะได้รับความร่วมมือและสามารถพัฒนาได้ง่ายขึ้น

3. องค์ความรู้ที่พบ ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบฝังในตัวคน (Tacit knowledge) ซึ่งไม่กว้างขวางเท่าที่ควร และผู้ม้องค์ความรู้ส่วนใหญ่อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป จึงเสี่ยงต่อการสูญหาย ดังนั้นหน่วยงานสำคัญ โดยเฉพาะหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงสถาบันการศึกษา ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการสืบทอดสานต่อความรู้เครื่องจักรกลงานอันทรงคุณค่าให้อยู่คู่ชุมชนตลอดไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเน้นวิจัยการถ่ายทอดและเก็บรักษาความรู้ ด้านการผลิตเครื่องจักรกลงานของชุมชนต่างๆ ให้แพร่ขยายทั่วประเทศ

2. ควรวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มธุรกิจชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง ให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เพื่อสนองความต้องการตลาดอาเซียน

3. ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการพัฒนาวัสดุธรรมชาติให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพื่อผลิตเครื่องจักรกลงานได้หลากหลายรูปแบบ และยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ต่อไป

รายการอ้างอิง

- ชุตินา เมฆวัน. (2549). *การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ธงชัย พาบุ. (2552). *การจัดการความรู้ธุรกิจสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์*. ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญใจ ศรีสถิตยรังกูร. (2545). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพยาบาลศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชญนันท์ นิลสุข. (2545). *กระบวนการเรียนรู้ การเชื่อมโยงและรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเว็บที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การแก้ไขปัญหาและการถ่ายโยงการเรียนรู้*. วารสารวิทยบริการ ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน 2545, 19-30, สืบค้นเมื่อ 7 ธันวาคม 2556.
จาก <http://www.prachynun.com/artical/artical12.html>
- พิเชษฐ์ บัญญัติ. (2549). *การจัดการความรู้ในองค์กร*. ในวารสารห้องสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 13 (1), 118-122.
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2555). *บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2555*. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานจังหวัดอ่างทอง. (2554). *ข้อมูลทั่วไปจังหวัดอ่างทอง*. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, สำนักงานจังหวัดอ่างทอง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2553). *ประมวลผลจากการสำรวจสถานการณ์วิสาหกิจรายย่อย ปี 2553*. รายงานสถานการณ์วิสาหกิจรายย่อย ปี 2553. สำนักงาน.
- George J. M. (ม.ป.ป.). *ลำดับขั้นกระบวนการเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2555,
จาก http://www.novabizz.com/NovaAce/Learning/Learning_Process.htm#ixzz2EMts0f3s.
- Maier, R. (2002). State-of Practice of Knowledge Management system. *Results of an Empirical study*, 30(1), 56-70.